

Pirmąją Kalnaliao bažnyčios krikšto metrikų knygą pasklaidžius

(Pabaiga. Pradžia Nr. 41)

Tapusi „Valančiauskais“ ir „Generosus Dominus“, Mykolo Valančiaus šeima bajorais netapo, liko kaip ir netituluoti kaimynai dvaro činšininiais. Tačiau įgytas titulas leido naudotis kai kuriomis bajorų luomo lengvatomis leidžiant vaikus į mokslus, padėjo jiems prasiskinti kelią į dvasininkijos luomą. „Generosus Dominus“ tituluojamam asmeniui lengviau buvo prieinama santuoka su bajorų luomo asmeniu. Pavyzdžiui, Petronėlė Valančiauskaitė abu kartus ištekėjo už bajorų: pirmąkart – už Kazimiero Bagdzevičiaus, o antrąkart – už Simono Beresnevičiaus. O tai reiškė, kad palikuonys teisėtai galės naudotis bajorų luomo teisėmis, privilegijomis ir lengvatomis.

Kalnaliao bažnyčios krikšto metrikų knyga dar ypatinga tuo, kad jos tyrimai padeda atkurti autentišką vyskupo Motiejaus Kazimiero Valančiaus krikšto metrikų įrašą. Atmetus vėliau atsiradusius pataisymus, jis turėjo atrodyti taip: „1801 metų vasario 17 dieną aš, Kalnaliao altarista Juozapas Skalskis, krikštijau kūdikį Motiejaus Kazimiero vardu, vakar gimusį iš teisėtų sutuoktinių tėvo Mykolo Volončiaus, motinos Onos Stankevičiūtės iš Salantų parapijos Nasrėnų kaimo. Krikštateviai buvo Rokas Budrys ir Janina Žvinklevičiūtė, abu iš Salantų parapijos Nasrėnų“.

Įrašė kunigas padarė vieną klaidą: kūdikio krikšto motiną Janiną Žvinklevičienę pavadino Žvinklevičiute. Tačiau didesnes klaidas jis įvėlė rašydamas Žemaičių vyskupijai skirtą krikšto metrikos nuorašą. Palyginus gimimo metrikų įrašą ir nuorašą, į akis krenta keli ryškūs neatitikimai. Pirmiausia, kūdikis buvo pakrikštytas dviem vardais – Motiejumi Kazimieru (Mathiam Casimirum), o nuoraše įrašytas tik Motiejaus vardas. Antra, rašysena liudija, kad Mykolo pavardė knygoje turėjusi būti užrašyta „Wołoncius“, o nuoraše užrašyta „Wałacius“. Trečia – būsimos vyskupo motinos pavardė originale rašoma Stankevičiūtė, o nuoraše – Stankutė. Tiesa, nuoraše buvo ištaisyta originaliame įrašė padaryta klaida: nurodyta teisinga krikštamotės Janinos Žvinklevičienės pavardė.

Iš krikšto metrikų nuorašo dingęs Kazimiero vardas sukėlė būsimam vyskupui daug nepatogumų. Turįs du vardus jis įrodinėjo papildomais Kalnaliao bažnyčioje pagal pirmi-

Varnių šv. apaštalu Petro ir Pauliaus bažnyčia – Žemaičių vyskupijos katedra, kurios rūsiuose, manoma, palaidota vyskupo Motiejaus Kazimiero Valančiaus motina Ona Stankutė-Valančienė. Ralf Lotys nuotr., 2015 m. Nuotrauka iš Varnių šv. apaštalu Petro ir Pauliaus bažnyčia: [vikipedia.lt](https://www.wikipedia.lt).

Bernardinų vienuolio t. Julijono Mykolo Valančiaus (1797–1859) kapas Kretingos senosiose kapinėse. Juliaus Kanarsko nuotr., 2015 m.

nę knygą išduotais metrikų nuorašais bei pateikdamas bažnytinei vadovybei liudijimą, kad tuo vardu 1810 m. birželio 5 d. Salantų bažnyčioje gavo sutvirtinimo sakramentą. Pirmoji Kalnaliao krikšto metrikų knyga liudija, kad vyskupas Valančius turėjo prigimtine teisę vadintis dvigubu Motiejaus Kazimiero vardu, kuriuo jį vadinti turėtume ir šiandien.

Metrikų knyga rodo, kad Motiejaus Kazimiero krikšto

metrikų įrašas vėliau, greičiausiai apie 1817 m., ruošiantis jam stoti į Žemaičių Kalvarijos mokyklą, buvo taisomas. Ištrynus paskutinę raidę „-e“ žodžiuose „Patre“ ir „Matre“, atsiradusiuose tarpeliuose priešais tėvo ir motinos vardus buvo prirašytos kilmingumą įrodančios raidės „G. D.“. Tėvo pavardė „Wołoncius“, prirašius lenkišką priesagą „-zewsk“, pataisyta į tuo metu jau oficialiai bažnytniuose dokumentuose naudo-

tą, tačiau šiek tiek pakoreguotą „Wołonczewski“.

Be vyskupo M. K. Valančiaus, metrikų knygoje yra dar 2 įrašai, kuriuose įrašyta tėvų pavardė vėliau taisyta prirašant lenkišką priesagą. Nasrėniškio Jono Mončio pavardė sūnaus Pranciškaus 1806 m. rugpjūčio 20 (rugsėjo 1) d. krikšto įrašė ištaisyta į „Moncewicz“, o skaudaitiškės Onos Salytės (Salówna) pavardė sūnaus Juozapo Čekausko 1809 m. rugsėjo 11 (23) d. krikšto įrašė buvusi

pataisyta į Šalevičiūtė (Szalewiczówna).

Santrumpa „G. D.“ taip pat atbuline data buvusi įrašyta prie minėto Jono Mončio-Moncevičiaus (1806 m. rugpjūčio 20 (rugsėjo 1) d.), Pranciškaus Žvinklevičiaus ir Onos Salevičiūtės-Čekauskienės (1808 m. balandžio 30 d.), Jono Stropaus (1811 m. lapkričio 16 d.) bei Simono Žvinklevičiaus (1812 m. sausio 22 d.) pavardžių.

Matome, kad krikšto metrikų knygos įrašų koregavimas XIX a. pirmajame ketvirtyje buvo praktikuojamas, tačiau labai retai. Tai nebuvo dokumento klastojimas tikraja to žodžio prasme, o jo pataisymas ar, sakykime, papildymas įteisinant naują šeimos socialinį statusą bendruomenėje. Kadangi šios korekcijos sutinkamos berniukų krikšto įrašuose, reikia manyti, kad krikšto metrikai buvo taisomi vaikus leidžiant į mokslą, kurį baigus pirmiausia buvo

Žemaičių vyskupo Motiejaus Kazimiero Valančiaus (1801–1875) kapas Kauno arkikatedros bazilikos kriptoje. 2007 m. Iš Motiejus Valančius: [vikipedia.lt](https://www.wikipedia.lt).

siekama patekti į privilegijuotą dvasininkijos luomą.

Šiandien pirmąją Kalnaliao šv. Lauryno bažnyčios krikšto metriką su 1801 m. vasario 17 (29) d. įrašytu būsimos vyskupo Motiejaus Kazimiero Valančiaus krikšto įrašu galima pamatyti Kretingos muziejaus Dvaro ūkvedžio name veikiančioje Kretingos krašto istorijos ekspozicijoje.

Julius KANARSKAS
Istorikas